

Nr 150.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid blind- och dövskolorna jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 263, 265 och 272, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna till Läroanstalter för blinda: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor, till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar ett förslagsanslag av 590 000 kronor samt till Skolor för döva: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 400 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 104, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 6 mars 1953, framlagt de närmare förslag i dessa hänseenden, som framgå av den följande redogörelsen.

1:o) **Läroanstalter för blinda: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 1. s. 2—6) föreslagit riksdagen att dels godkänna att skolpliktstiden för blinda barn från och med läsåret 1954/55 utökas med ett åttonde teoretiskt skolår, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för läroanstalterna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54, dels ock till Läroanstalter för blinda: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 945 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.* (I: 243) och den andra inom andra kammaren av fru *Johansson* i Skövde *m. fl.* (II: 282), i vilka hemställts, att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t att förslag om en statlig förskola för blinda barn måtte i proposition föreläggas nästa års riksdag,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Axel Andersson* och *Johan Persson* (I: 383) och den andra inom andra kammaren av fröken *Liljedahl* och fru *Sjöstrand* (II: 475), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 104 ville besluta att inrätta sex biträdande husmoderstjänster, varav en vid Tomtebodas blindinstitut och övriga vid dövskoleinternaten,

samt att uppräknat det i propositionen föreslagna beloppet till erforderlig storlek.

Kungl. Maj:ts förslag innebär i huvudsak dels principbeslut om utökning från och med läsåret 1954/55 av den teoretiska skolundervisningen för de blinda barnen med ett åttonde skolår och därmed ökning av den regelmässiga skolpliktstiden från tio till elva år, dels ock inrättande vid Tomtebodainstitutet av ytterligare två vårdarinnjetjänster i lönegrad Ce 9 och av en kontorsbiträdestjänst i den reglerade beföringsgången ävensom medelsanvisning till förbättring av gymnastikundervisningen vid Tomtebodainstitutet, till timlärartimmar i kunskapsämne vid Växjöskolan och till undervisning i pianostämning vid Kristinehamnsskolan. En av skolöverstyrelsen gjord framställning om inrättande vid Tomtebodainstitutet av en tjänst som biträdande husmoder i lönegrad Ce 14 har departementschefen förklarat sig icke kunna tillstyrka.

Den av Kungl. Maj:t äskade anslagshöjningen, vilken jämväl betingas av vissa automatiska utgiftstegringar, utgör sammanlagt 148 000 kronor.

I *motionerna I:243* och *II:282* har såsom en allvarlig brist i svensk blindvård framhållits avsaknaden av anordningar för blinda barn i förskoleåldern. Särskilt påfallande är denna brist, anför motionärerna, när det gäller barn, vilkas blindhet är förenad med annat lyte, föräldralösa barn och barn som komma från hem med sådana miljöbrister, att det är nödvändigt att barnen bli omhändertagna. Men även normala hem ha stora svårigheter att utan sakkunnigt bistånd ge sina blinda småbarn en uppfostran, som stimulerar deras kroppsliga och andliga utveckling, framhålla motionärerna, vilka vidare anført bland annat följande.

Om det finnes ett barnhem för blinda småbarn, skulle det emellertid kunna minska dessa svårigheter. Det skulle kunna råda och instruera föräldrarna i uppfostringsfrågor och under ett kindergartenära lära barnen genom lämpliga lekar och handövningar att föra sig naturligare och säkrare och därmed göra dem bättre rustade för den egentliga folkskolan. Allt detta är känt och erkänt i de länder som likt Sverige i övrigt har en utvecklad socialvård. Barnhem för blinda småbarn finns i både Norge och Danmark. I England är blinda barn skolpliktiga mellan 5 och 16 år, och de första två skolpliktsåren tillbringas i Sunshine Homes for Blind Babies. Även i Sverige har vi tidigare haft ett sådant barnhem, nämligen åren 1916—1945. Det drevs med privata fondmedel, och när man nödgades lägga ner det — bland annat på grund av bristen på lämpliga lokaler — förutsattes det att det skulle komma ett statligt förskolehem i stället. 1944 hemställde skolöverstyrelsen hos Kungl. Maj:t om en utredning i syfte att ordna lämpliga vårdmöjligheter för blinda barn i förskoleåldern. 1945 anbefalldes skolöverstyrelsen att i samråd med medicinalstyrelsen och socialstyrelsen verkställa denna utredning. Det dröjde dock till år 1949, innan skolöverstyrelsen framlade utredningsresultatet. Detta tillstyrktes av alla remissinstanser men blev liggande. En omarbetning verkställdes sedan under 1952, och det omarbetade förslaget sändes ut på remiss. Nu lär endast statskontorets yttrande fattas.

Det i *motionerna I: 383* och *II: 475* framställda yrkandet sammanfaller med skolöverstyrelsens ovannämnda förslag om inrättande av en tjänst som biträdande husmoder vid Tomtebodainstitutet och jämväl med överstyrelsens i det följande under dövskolornas avlöningsanslag redovisade framställning om inrättande av fem dylika tjänster vid dövskolorna. I motionerna har beklagats, att departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka skolöverstyrelsens ifrågavarande förslag om inrättande av tjänster som biträdande husmödrar. Vidare har anförts bland annat följande.

Inrättandet av biträdande husmoderstjänster synes oss väl berättigat. De barn det här gäller komma ju till internatskolan i allmänhet redan vid 7—8 års ålder och fordra på grund av sitt lyte en alldeles särskild tillsyn och särskilt stöd och förståelse för att rätt kunna utvecklas. De ha ofta mera än andra barn blivit fixerade vid sin moder, varför omplaceringen till den nya omgivningen blir ytterst kännbar för dem. Föreståndarinnan, som skall företräda modern, kan inte i tillräcklig grad ägna sig åt varje barn i den utsträckning som barnen ha behov utav. Det är därför av stor betydelse både för deras utveckling och för deras trygghet att det finnes tillräcklig vårdpersonal. Ett ytterligare skäl för inrättande av biträdande husmoderstjänster synes oss vara det, att då husmodern numera har reglerad arbetstid det är av behovet påkallat att kvalificerad ersättare för henne finnes.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Vad gäller motionerna *I: 383* och *II: 475*, vilka beröra såväl förevarande anslag som anslaget till avlöningar vid skolorna för döva, får utskottet framhålla, att personalorganisationen vid internatskolorna för döva och blinda barn givetvis bör ha en sådan storlek och utformning, att elevernas behov av särskild tillsyn och vård på ett tillfredsställande sätt tillgodoses. För att eleverna skola få en bättre personlig omvårdnad och fostran förordas i Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår en icke oväsentlig fortsatt utökning av antalet vårdarinnetjänster vid ifrågavarande skolor. Utskottet är för sin del icke berett att nu föreslå en ytterligare utökning av vårdpersonalen med de i motionerna ifrågasatta tjänsterna utan utgår från att Kungl. Maj:t även i fortsättningen har sin uppmärksamhet riktad på det här berörda spörsmålet och, därest ett närmare bedömande av behoven vid de olika skolorna så motiverar, framlägger de förslag i ämnet, som under beaktande av tillgängliga personella och ekonomiska resurser kunna befinnas påkallade. Utskottet har alltså icke funnit sig böra tillstyrka bifall till motionerna *I: 383* och *II: 475*, i vad de avse förevarande anslag.

I motionerna *I: 243* och *II: 282* har yrkats, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att förslag om en statlig förskola för blinda barn föreläggas nästa års riksdag. Utskottet har under hand tagit del av den i motionerna omnämnda, av skolöverstyrelsen framlagda utredningen, vari föreslås upprättande av en förskola för trettio alternativt fyrtyio barn även-

som vidtagande av vissa andra åtgärder i anslutning därtill. Redan vid det lägre barnantalet beräknas anläggningskostnaderna för förskolan till 1 250 000 kronor och de årliga driftkostnaderna till drygt 300 000 kronor. Ett realiserande av detta förslag är alltså förknippat med kostnader av betydande storleksordning. Utskottet har för sin del icke ansett sig kunna utgå från att nämnda utredning skulle i nuvarande läge kunna utan särskild överarbetning läggas till grund för förslag till de åtgärder från statens sida, som Kungl. Maj:t må finna erforderliga för att förbättra omvårdnaden av de blinda småbarnen. Med hänsyn härtill är utskottet icke berett att instämna i det av motionärerna framställda yrkandet. De ifrågasvarande motionerna synas därför icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 383 och II: 475, såvitt här är i fråga,

a) godkänna att skolpliktstiden för blinda barn från och med läsåret 1954/55 utökas med ett åttonde teoretiskt skolår;

b) godkänna följande avlöningsstat för läroanstalterna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	361 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	17 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	259 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	307 000
	Summa kronor 945 000

c) till *Läroanstalter för blinda: Avlöningar* för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 945 000 kronor;

II. att motionerna I: 243 och II: 282 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o) **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 7), vilket innebär en av automatiska utgiftsstegringar betingad anslagshöjning med 98 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	120 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	11 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	270 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	204 900
Summa kronor	607 000

b) till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte*: Avlöningar för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 607 000 kronor.

3:o) **Skolor för döva: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 8—15) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga av departementschefen angivna ändringar i personalförteckningen för skolorna för döva, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54, dels ock till Skolor för döva: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 3 294 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehäft de under punkten 1:o) angivna, likalydande *motionerna I: 383* och *II: 475*. Beträffande vad i motionerna anförts och yrkats torde få hänvisas till nyssnämnda punkt.

Kungl. Maj:ts förslag innebär beträffande personalorganisationen m. m. i huvudsak dels inrättande vid Manillaskolan av en icke-ordinarie lärartjänst i kunskapsämne (med samtidigt förande å övergångsstat av en ordinarie dylik tjänst), en extra lärartjänst i kunskapsämne för anordnande av en mindre förskola som övningsklass vid dövlararseminariet ävensom en kontorsbiträdestjänst i den reglerade befordringsgången, dels utökning av vårdpersonalen vid dövskolorna med ytterligare tre vårdarinetjänster i lönegrad Ce 9, dels inrättande vid Mogårdshemmet av ytterligare en sömnersketjänst i lönegrad Ce 9, dels ock medelsanvisning till ökad gymnastikundervisning vid Lundaskolan och till utvidgning av försöksvis anordnad musikundervisning vid Örebroskolan. Vidare föreslås beträffande den statliga förskolan i Boden, vilken beräknas kunna träda i verksamhet hösten 1953, anställande av följande personal, nämligen en föreståndarinna i Ce 19, två förskollärarytor i Ce 16, en husmoder i Ce 13, fyra vårdarinytor i Ce 9 och två ekonomibiträden i Ce 4, ävensom anvisande av medel till läkar-, tandläkar- och sjuksköterskearvoden. Av skolöverstyrelsen gjord framställning om inrättande vid dövskolorna av fem tjänster som biträ-

dande husmödrar i Ce 14 har departementschefen förklarat sig icke vara beredd att tillstyrka.

Den av Kungl. Maj:t äskade anslagshöjningen, vilken jämväl betingas av vissa automatiska utgiftsökningar, uppgår till sammanlagt 540 000 kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och avstyrker, med hänvisning till sitt ställningstagande under punkten 1:o, bifall till motionerna I: 383 och II: 475, i vad de avse förevarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 383 och II: 475, såvitt här är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolorna för döva, som föranledes av vad departementschefen anført;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 104 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	75 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 041 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 073 000
	Summa kronor 3 294 000

c) till *Skolor för döva*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 294 000 kronor.

Stockholm den 19 maj 1953.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: se under utlåtandet nr 149.